

När ska Trafikverket finansiera hållbara trafiklösningar enligt fyrstegsprincipen?

Arrangörer: Emma Berginger (MP) & Teres Lindberg (S), Trafikutskottet

Moderatorer: Anna Lindén 2030-sekretariatet &
Therese Silvander Energikontoren Sverige

Webbinarium 21 oktober 2020

FRUSTRATION!

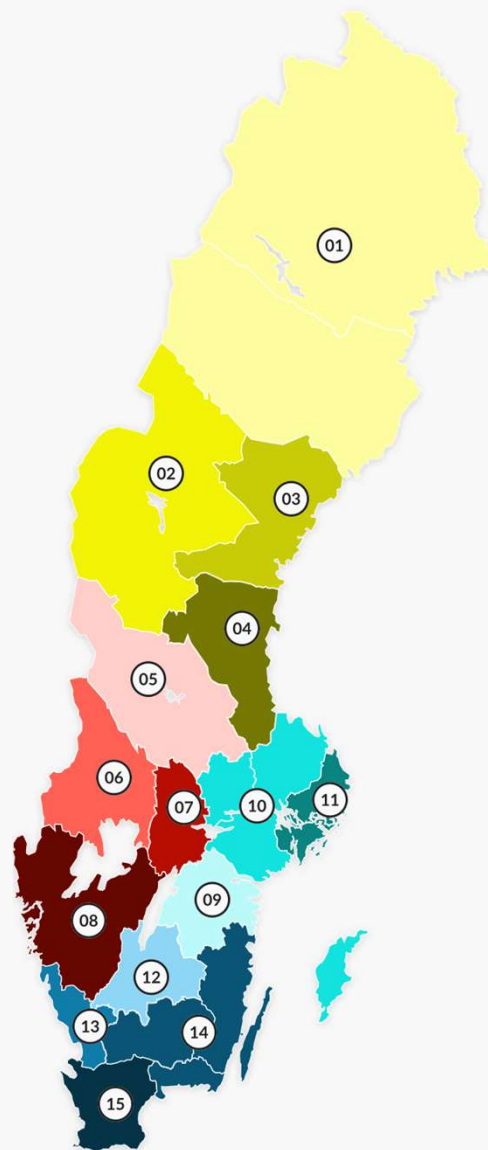
Energikontoren **SVERIGE** *den nationella partnern för regionalt energi- och klimatarbete*

Therese Silvander, nationell koordinator fossilfria transporter
2020-10-21

15
regionala energikontor
i Sverige

360
energi kontor i Europa

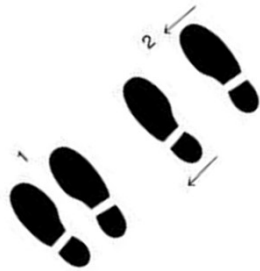

- 01. Norr
- 02. Jämtland/Härjedalen
- 03. Västernorrland
- 04. Dalarna
- 05. Gävleborg
- 06. Värmland
- 07. Örebro
- 08. Mälardalen
- 09. Storstockholm
- 10. Väst
- 11. Östergötland
- 12. Norra Småland
- 13. Halland
- 14. Sydost
- 15. Skåne

Energikontorensverige.se

Almedalen 2019

Fyrstegsprincipen:

Två steg fram två steg bak, men då
står vi ju still!

Ett samarrangemang

Energikontoren
SVERIGE

GRÖNA BILISTER

GRÖNA BILISTER

2030-sekretariatet: coalition of the willing

2030
SEKRETARIATET

Anna Lindén
Ansvarig mobilitet och beteende

Statlig finansiering till steg 1 och 2
– varför är det viktigt för klimatmålen?

Fredrik Holm, riksdagsseminarium 21 oktober 2020

HC NO_x

CO₂ PM2.5 SEK

kWh dB

PFAD BMI

CO₂ HC NO_x
PM2.5 SEK
kWh dB
PFAD **m²** BMI

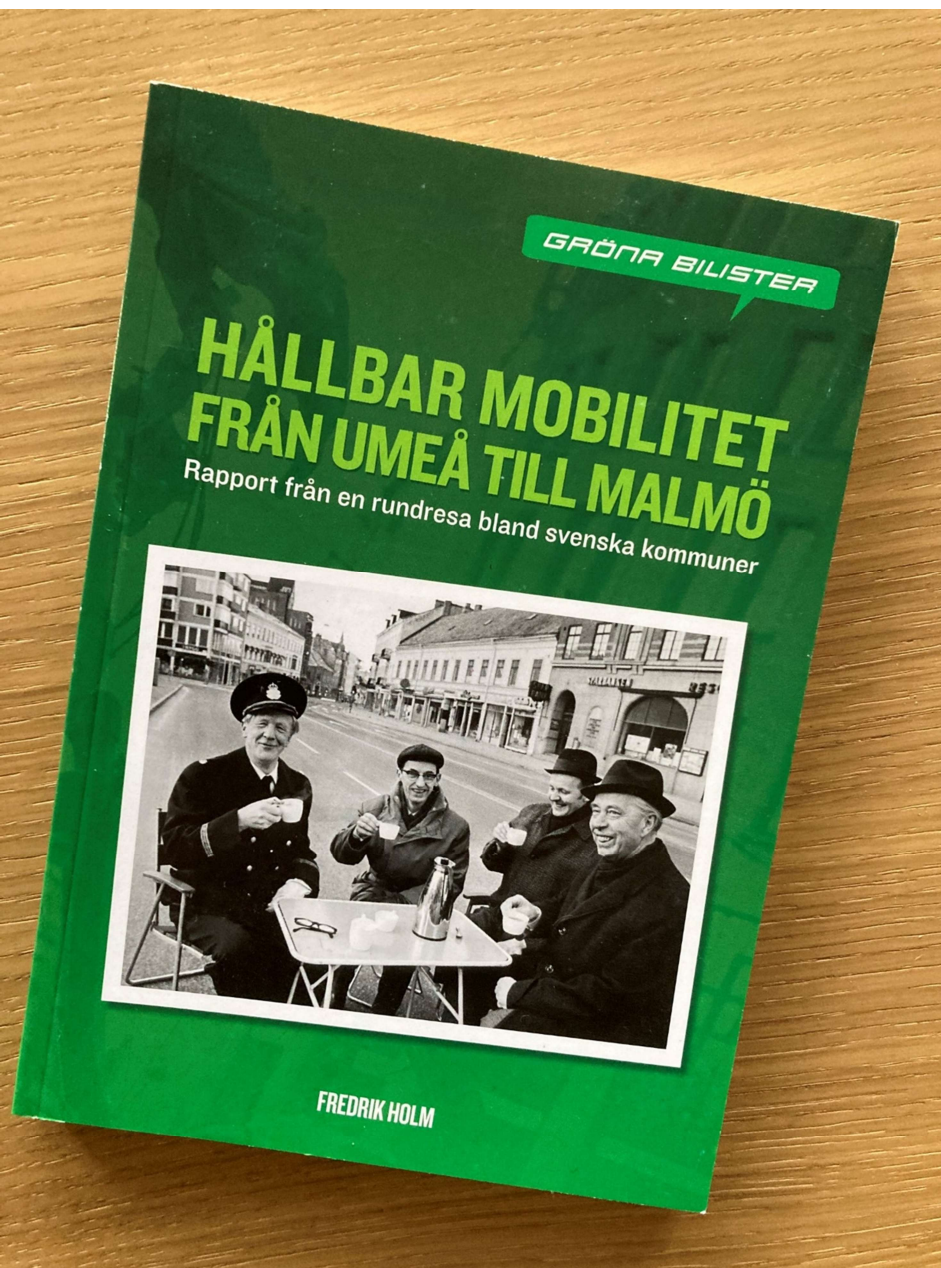

Varför kommer vissa kommuner längre än andra?

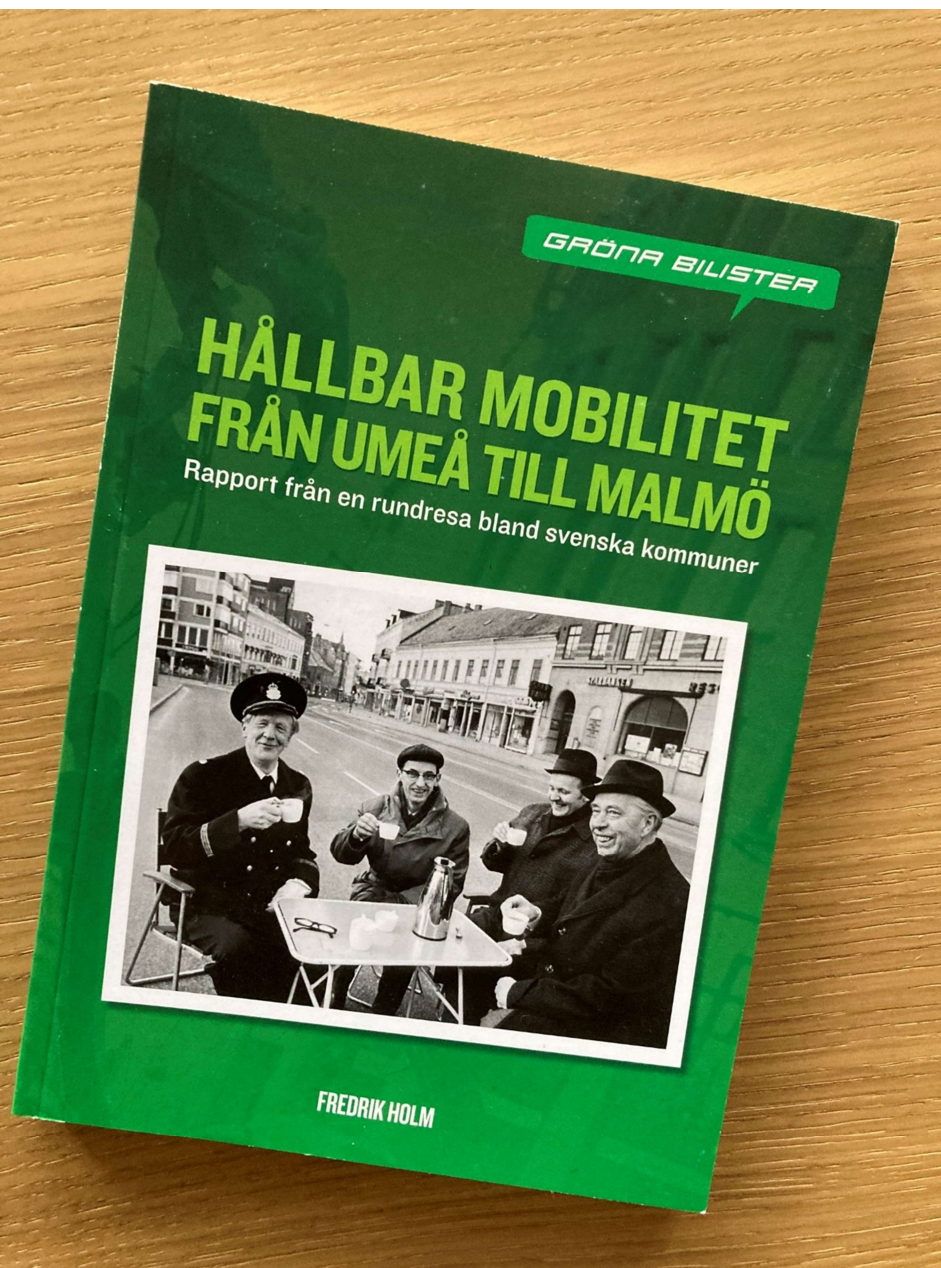

Varför kommer vissa kommuner längre än andra?

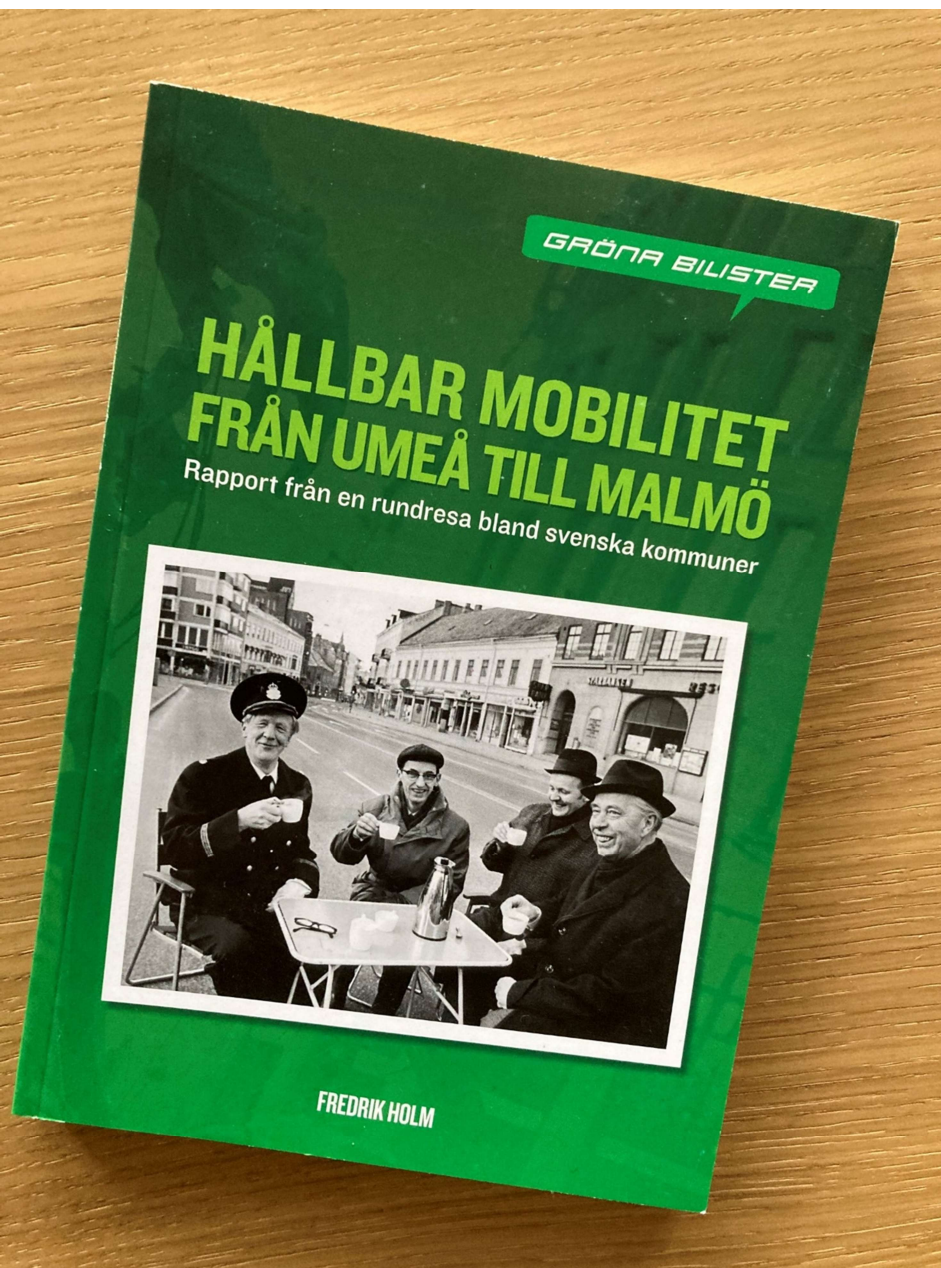
- * Tongivande chefer
- * Slump och tradition
- * LIP/KLIMP, EU-projekt...

Varför kommer vissa kommuner längre än andra?

- * Tongivande chefer
- * Slump och tradition
- * LIP/KLIMP, EU-projekt...
- * ... och "sektorsansvaret"

* ... och "sektorsansvaret"

- + Förde in kompetens**
- + Skapade resurser att gå vidare**
- + Gav erkännande och status**
- + Skapade attraktivitet**

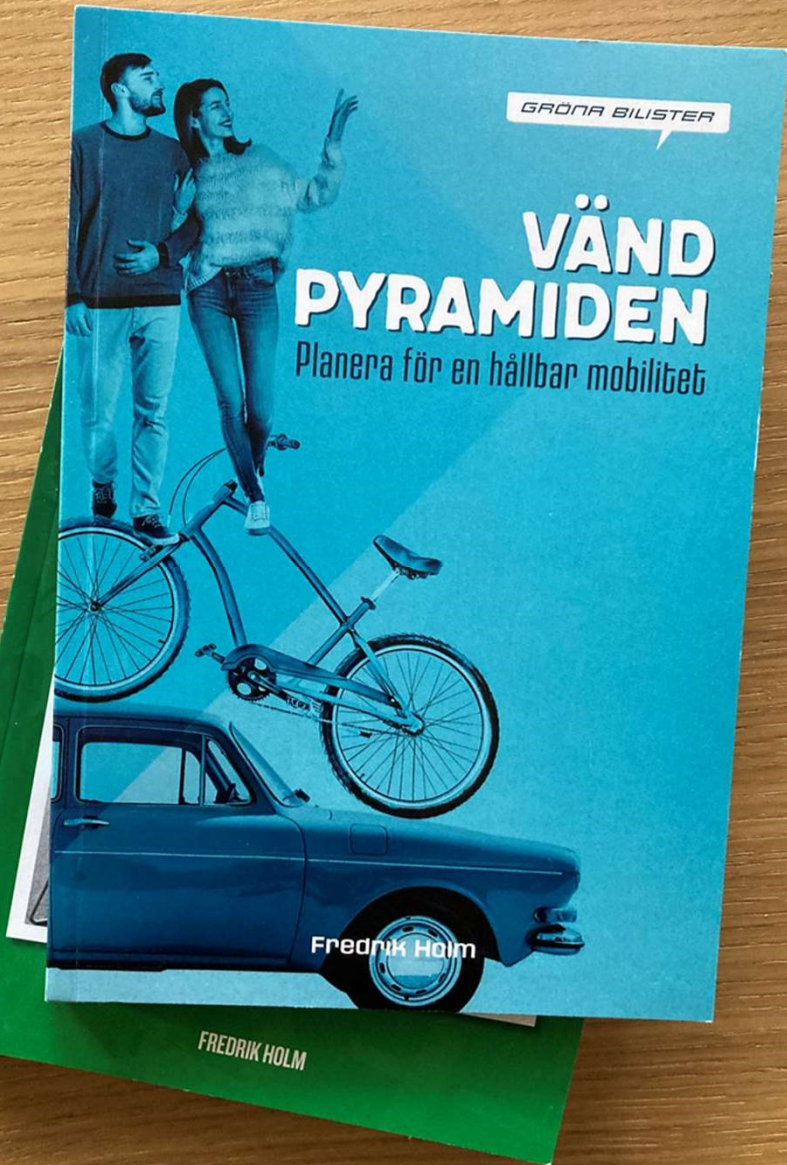

Prognoser blir till bindande krav

Staten betalar bara för om- och nybyggnad

Kommunal önskelista går före regional översikt

Vad får vi för pengarna?

Prognoser blir till bindande krav

- **Gör klimatmålen överordnade**

Staten betalar bara för om- och nybyggnad

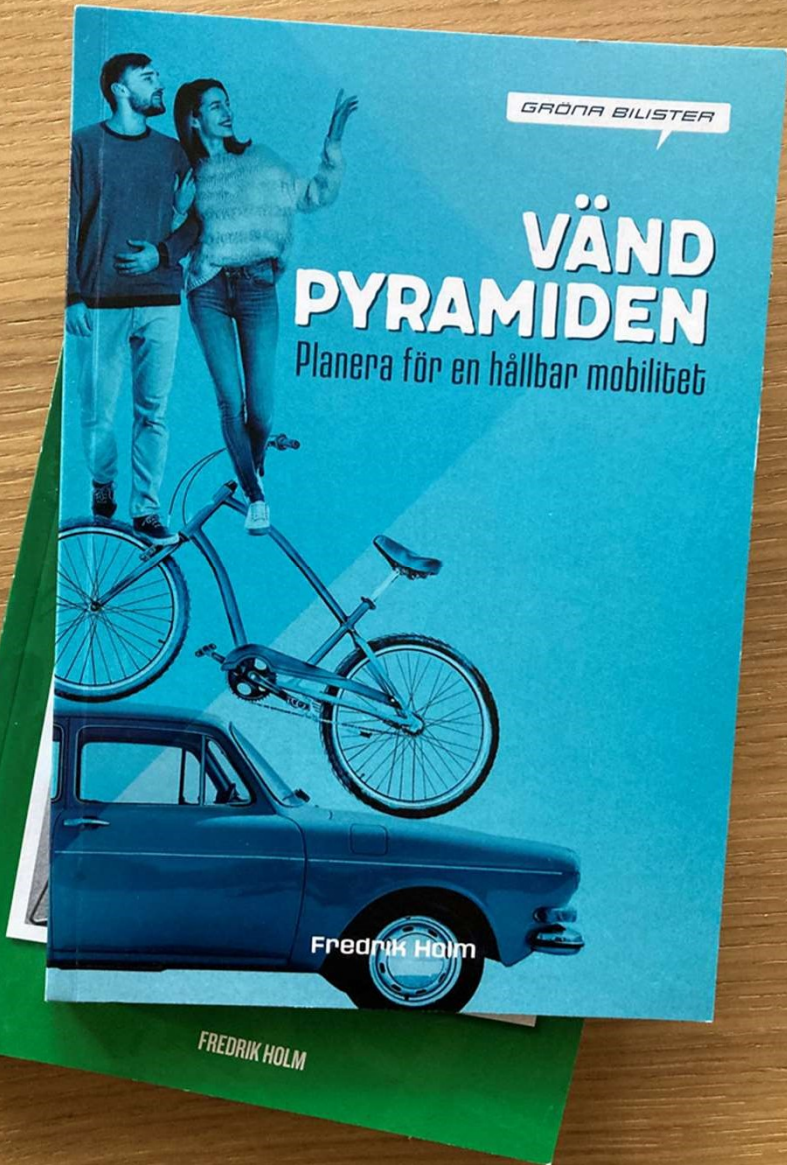
- **Förnya Trafikverkets instruktion**

Kommunal önskelista går före regional översikt

- **Hjälp kommunerna med rätt kompetens**

Vad får vi för pengarna?

- **Höj kraven på hållbar mobilitet**

Riksrevisionens granskning av hur Trafikverket tillämpar fyrstegsprincipen

Webbinarium i riksdagen 21 oktober 2020

INGEMAR DELVEBORN

2020-10-21

RIKSREVISIONEN

Bakgrund

- RiR genomförde denna granskning under 2018, med publicering i november samma år.
- Det grundläggande motivet till granskningen var den vikt som lagts på fyrstegsprincipen som en modell för att säkerställa att investeringar på ett effektivt sätt bidrar till måluppfyllelse
- Det är framförallt vid TRV:s framtagande av åtgärdsvalsstudier som denna princip ska tillämpas. En central del av granskningen var därför att gå igenom ett stort antal sådana ÅVS:er (ca 150 slumpvis utvalda)

lakttagelse: Steg 1 ganska osynligt i ÅVS:erna

- I hälften av de granskade projekten har inte steg 1-åtgärder prövats.
- När de prövas så ses de vanligen som ett komplement till dyrare åtgärder än som ett alternativ för att lösa problemet.
- Förklaring 1: TRV saknar verktyg för att genomföra många av steg 1-åtgärderna. Hit hör avgifter, skatter, subventioner och en mer genomtänkt samhällsplanering.
- Möjlig förklaring 2: Många lokala steg 1-åtgärder kanske genomförs vid sidan av ÅVS:er. Exempelvis beslut på inom drift och underhåll och med hjälp av andra budgetar än investeringspengar. Om så är fallet bör detta synliggöras i TRV:s modell för hur åtgärdsval görs.

Iakttagelse: Bristbegreppet otydligt

- Bristbegreppet är centralt, men ganska otydligt i ÅVS:erna. TRV har sex olika bristbegrepp ("leveranskvaliteter"), men bara tre av dessa används regelbundet. Miljö och hälsa anges sällan. Vissa leveranskvaliteter överlappar varandra (exempelvis robusthet och punktlighet).
- För att kunna bedöma allvaret i den redovisade bristen eller de redovisade bristerna är det nödvändigt med någon form av jämförande information. Sådan information saknas dock i de flesta ÅVS:er.
- Modellen är bottom-up och det saknas ofta nationellt framtagna bristanalyser och prioriteringar på systemnivå, som kan utgöra en utgångspunkt för planeringen av investeringar i transportinfrastruktur. Risken blir att brister främst blir "punktbrister".

Regeringens svar

- Instämmer i bedömningen att processen för ÅVS:er behöver förbättras i en del avseenden för att ge underlag av högre kvalitet, detta för att uppnå regeringens uttalade syfte med en planering utifrån fyrstegsprincipen
- Instämmer i att det ibland kan finnas ett behov av att göra nationella bristanalyser för att få underlag för prioriteringar på systemnivå. Detta är också något som TRV inlett ett arbete kring.
- Påpekar att det inte finns några formella hinder för TRV att analysera och föreslå steg 1-åtgärder på systemnivå.
- Håller med om att de fyra stegen ska prövas stegvis och övervägas var för sig, men att slutlig lösning kan innehålla åtgärder från olika steg.

Vittnesmål från kommun och region

- Hållbart resande väst (Västra Götalandsregionen/Västtrafik)
- Region Uppsala
- Jönköpings kommun

Sara Persson, teamledare
Hållbart resande väst

**Region Uppsalas arbete med steg 1- och 2-
åtgärder inom ramen för länstransportplan
Jenny Lundström (MP)
1:e vice ordförande
Trafik- och samhällsutvecklingsnämnden**

Region Uppsala

Förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur

3 § Länsplanen ska avse tolv år och omfatta

1. investeringar i statliga vägar som inte ingår i stamvägnätet,
2. åtgärder i sådana anläggningar m.m. för vilka statlig medfinansiering kan beviljas enligt 2 § förordningen (2009:237) om statlig medfinansiering till vissa regionala kollektivtrafikanläggningar m.m.,
3. åtgärder som kan påverka transportefterfrågan och val av transportsätt samt åtgärder som ger effektivare användning av befintlig infrastruktur,
4. åtgärder i andra icke statligt finansierade anläggningar av betydelse för det regionala transportsystemet som bör redovisas i planen, och
5. bidrag för icke-statliga flygplatser som bedöms vara strategiskt viktiga för regionen. Förordning (2019:667).

Länsplan för regional transportinfrastruktur i Uppsala län 2018–2029

https://regionuppsala.se/globalassets/samverkanwebben/regional-utveckling/samverkan-inom-regional-utveckling/infrastruktur/lansplan-u-a-lan_2018-2029.pdf

Plandelar

Total
kostnad

Varav i Länsplanen
2018–2029

Övrigt

Steg 1- och 2-åtgärder

10

10

Regional utveckling

10

10

Delsumma

20

20

Verksamhetsuppdrag 2020 TSN dec 2019

Uppdrag 4: Under 2020 ska Region Uppsala ta fram förslag på mobilitetsåtgärder i syfte att genomföra berörda delar av länstransportplanen.

Berörda förvaltning/ar: Trafik och samhälle.

Förtydligande av uppdraget/förväntat resultat:

Inom nuvarande länsplan finns 10 miljoner kronor avsatta till så kallade steg 1 och 2 åtgärder. Åtgärder som syftar till att förändra människors användning av transportsystemet. Det kallas också för mobilitetsåtgärder, eller mobility management och kan omfatta åtgärder som till exempel syftar till att minska transportarbetet eller för att få fler att nyttja hållbara transportmedel, såsom kollektivtrafik.

Ansvarsfördelning: Trafik och samhälle ansvarar för uppdraget.

Nuläge

- Besked från Trafikverket: Steg 1- och 2-åtgärder finansierat av länsplan kan endast genomföras under byggskedet.
- Hänvisning till TRV beslut 2018/71076
- Förslag från Trafikverket: MM-åtgärder för att minska störningar och öka framkomligheten under byggskedet av väg 55 (Enköping-Litslena, Örsundsbro-Kvarnbolund).

Region Uppsalas ambition

- Förordning SFS 1997:263:
  - 3 § punkt 3: "åtgärder som kan påverka transportefterfrågan och val av transportsätt samt åtgärder som ger effektivare användning av **befintlig infrastruktur**"
- Vi kommer gå vidare i frågan i syfte att ta fram en åtgärd utifrån SFS1997:263, 3 § punkt 3.

Tack!
jenny.lundstrom@mp.se

Utmaningar för en kommun i en pågående ÅVS

Emma Svärd
Verksamhetschef Strategisk trafikplanering
Jönköpings kommun

Gemensamt fastslagna syften

1. Titta på den långsiktiga lösningen för staden och vägen, ungefär år 2060
2. Föreslå konkreta åtgärder som kan minska störningskänsligheten och öka förutsägbarheten avseende restid på E4
3. Föreslå konkreta åtgärder som ska minska stadsbarriärerna

Arbetet ska genomsyras av fyrstegsprincipen

Goda förutsättningar för en ÅVS med fokus på fyrstegsprincipen

Svårigheter redan nu

- Steg 1- och 2-åtgärder hamnar nästan uteslutande på kommunen
- Svårt att få till en avvaktan på effekter av steg 1- och 2-åtgärder

Så vill vi att det ska fungera

- Både kommuner och Trafikverket får ansvar för att utföra steg 1- och steg 2-åtgärder på ett tydligare sätt
- Det ekonomiska ansvaret för dessa delas på ett tydligt sätt
- En större acceptans (eller krav?) att effektbedöma de första stegens åtgärder innan man går vidare med större åtgärder

Vart ska vi gå?

Emma Svärd, Jönköpings kommun
072-50 70 259
emma.svard@jonkoping.se

Förslag på lösningar

Förslag till regleringsbrev 2021

Riksrevisionen har i sin granskningsrapport 2018:30 påtalat ett antal brister i arbetet med Fyrstegsprincipen, och lämnat förslag till åtgärder till såväl regeringen som Trafikverket. Regeringen har sin skrivelse 2018/19:76 kommenterat bristerna och överlämnat åt Trafikverket att vidta åtgärder mot sagda brister. Åtgärderna handlar bland annat om

- att höja kvaliteten på beslutsunderlag till åtgärdsvalsstudier, genom ökad aktualitet och tillämpade samhällsekonomiska beräkningar
- att mer metodiskt och stegvis arbeta utmed fyrstegsprincipens samtliga steg
- att förutsättningslöst tillämpa ett trafikslagsövergripande arbetssätt i planeringen
- att öka den interna kunskapsöverföringen

Regeringen ger Trafikverket i uppdrag att senast 31 maj 2021 redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med de brister som Riksrevisionen pekar på sin rapport.

Förslag till förnyelse av myndighetsinstruktionen

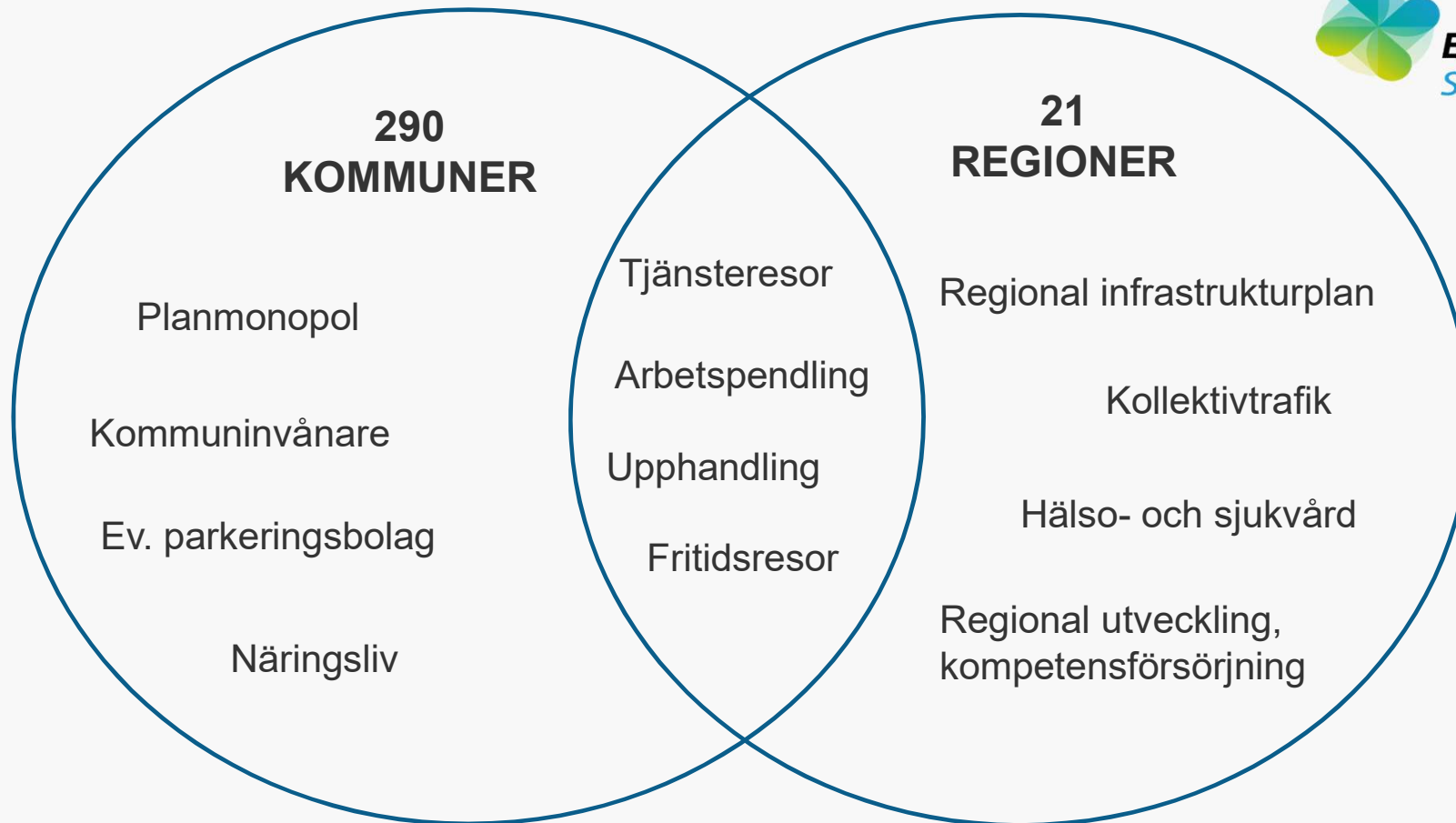
Nuvarande lydelse:

”Trafikverket ska med utgångspunkt i ett trafikslagsövergripande perspektiv ansvara för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart samt för **byggande och drift av vägar och järnvägar**”

Förslag till ny lydelse:

”Trafikverket ska med utgångspunkt i ett trafikslagsövergripande perspektiv ansvara för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart samt för **en kostnadseffektiv och hållbar mobilitet**”

290 kommuner med vitt skilda förutsättningar

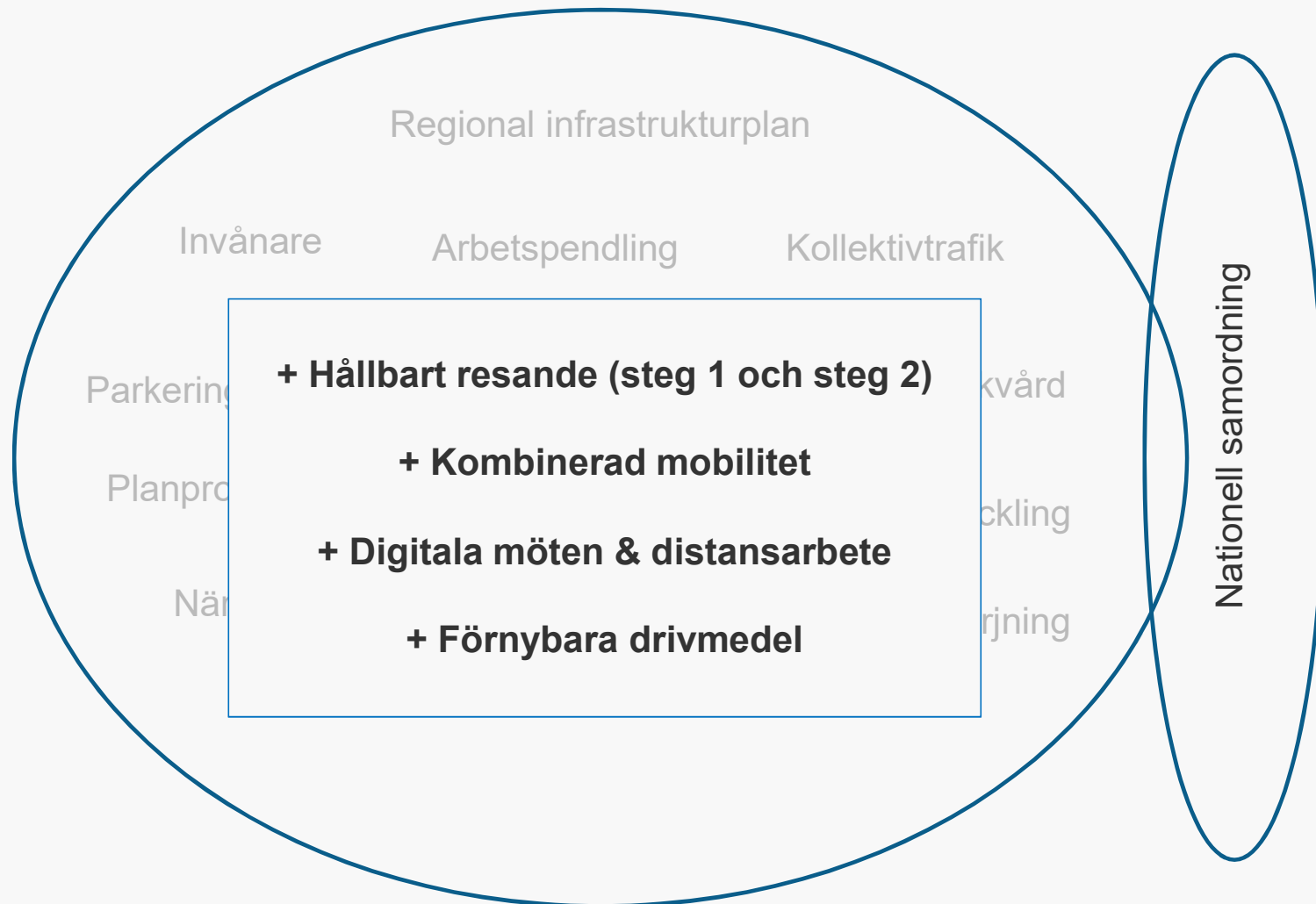
Saknar ofta kompetens steg 1 och 2

21 regioner med olika utmaningar

Regionala projekt inom hållbart resande
& förnybara drivmedel

Regionala kompetensnoder för fossilfria transporter

Tack!

Kontaktuppgifter

Therese Silvander therese.silvander@rjl.se 072-204 06 23
Energikontoren Sverige/Energikontor Norra Småland

Anna Lindén anna.linden@2030sekretariatet.se
2030-sekretariatet

Ingemar Delveborn ingemar.delveborn@riksrevisionen.se 073-445 20 79
Riksrevisionen

Fredrik Holm info@fredrikholm.nu 073-330 81 58
Miljöskribent och debattör

Sara Persson, sara.persson@vasttrafik.se 070-082 58 08
Hållbart resande Väst

Jenny Lundström jenny.lundstrom@mp.se
Region Uppsala

Emma Svärd emma.svard@jonkoping.se 036-10 59 24
Jönköpings kommun

Frågor & diskussion

Ställ frågorna i chatten,
med ditt namn, organisation och
till vem frågan är riktad

Tack för idag!

Inspelningen kommer finnas på 2030sekretariatet.se